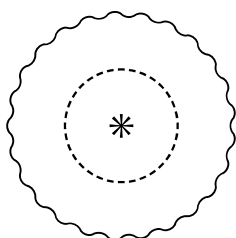

ALLEGRO MA NON TROPPO
CARLO M. CIPOLLA

TRADUÏT DE L'ITALIÀ PER TON VILALTA

La Segona **Perifèria**

ÍNDEX

PER COMENÇAR 11

EL PAPER DE LES ESPÈCIES
(I DEL PEBRE EN PARTICULAR)
EN EL DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC
DE L'EDAT MITJANA 19

LES LLEIS FONAMENTALS
DE L'ESTUPIDESA HUMANA 71
La Primera Llei Fonamental 79

La Segona Llei Fonamental	83
Un interval tècnic	91
La Tercera (i àuria) Llei Fonamental	99
Distribució de la freqüència	105
Estupidesa i poder	113
El poder de l'estupidesa	119
La Quarta Llei Fonamental	125
Macroanàlisi	
i la Cinquena Llei Fonamental	131
Apèndix	139

PER COMENÇAR

La vida és una cosa seriosa, molt sovint tràgica, de vegades còmica. Els grecs de l'època clàssica advertien profundament i conreaven el sentit tràgic de la vida. Els romans, generalment més pràctics, no en feien una tragèdia, però consideraven que la vida era una cosa seriosa: per això, d'entre les qualitats humanes, apreciaven especialment la *gravitas* i tenien poca consideració per la *levitas*.

Què és el tràgic no és difícil d'entendre ni de definir, i, si a algú se li fica al cap que vol presentar-se com una figura tràgica, no li serà difícil aconseguir-ho, encara que la Mare Natura no hi hagi contribuït gaire. Allò que és difícil de definir i que no tothom és capaç de percebre i apreciar és la comicitat. I el sentit de l'humor, que consisteix en la capacitat d'entendre, apreciar i expressar la comicitat, és un do més aviat rar entre els éssers humans.

Entenguem-nos: l'humorisme pedestre, fàcil, vulgar, prefabricat (= acudit) és a l'abast de molts, però no és autèntic humorisme. És una disfressa de l'humorisme. El terme *humorisme* deriva d'*humor* i es refereix a una subtil i feliç disposició mental, basada normalment en un fonament d'equilibri psicològic i de benestar fisiològic. Una multitud d'escriptors, filòsofs, epistemòlegs i lingüistes han intentat repetidament definir i explicar el sentit de l'humor. Però donar-ne una definició és difícil, per no dir impossible. Tant és així que, quan una frase humorística no és percebuda com a tal per part de l'interlocutor, és pràcticament inútil, per no dir contraproduent, intentar explicar-la-hi.

És clar que el sentit de l'humor és la capacitat intel·ligent i subtil de percebre i representar l'aspecte còmic de la realitat. Però també és molt més que això. Abans de res, com van escriure Devoto i Oli al seu *Vocabolario illustrato della lingua italiana*, el sentit de l'humor no pot implicar

una posició hostil, sinó una profunda i sovint indulgent simpatia humana. A més, el sentit de l'humor implica la percepció instintiva del moment i del lloc on es pot expressar. Fer humorisme sobre la precarietat de la vida humana al capçal del llit d'un moribund no és humorisme. D'altra banda, quan aquell gentilhome francès que pujava els graons que el duïen a la guillotina, després d'ensopegar amb un dels graons, exclamà dirigint-se als guàrdies: «diuen que ensopegar du mala sort!», hauria merescut, sense cap mena de dubte, que li salvessin el cap.

L'humorisme està tan íntimament lligat a l'elecció acurada i específica de l'expressió verbal a través de la qual es manifesta, que difícilment s'aconsegueix traduir d'una llengua a l'altra. Això significa que està tan impregnat pel caràcter de la cultura en la qual es produeix, que sovint resulta del tot incompreensible si es trasllada a un ambient cultural diferent.

Cal distingir l'humorisme de la ironia. Quan hom fa ironia, es riu dels altres; quan

fa humorisme, riu amb els altres. La ironia genera tensions i conflictes. L'humorisme, quan es fa servir en la mesura correcta i en el moment correcte (i, si no es fa servir en la mesura correcta i en el moment correcte, no és humorisme), és el millor dissolvent per desfer tensions, resoldre situacions que podrien ser penoses, facilitar les relacions humanes.

Estic profundament convençut, doncs, que, cada vegada que es presenta una ocasió per practicar l'humorisme, impedir que aquella ocasió es perdi és un deure social. D'aquesta trivial consideració, en van néixer els dos assaigs que trobareu a continuació. Van ser publicats originalment fa anys (respectivament el 1973 i el 1976), en llengua anglesa i en una edició reservada només als amics. Els dos assaigs obtingueren, però, un èxit inesperat i, mentre algunes persones intentaven aconseguir-ne una còpia a través d'amics o coneguts, d'altres, més emprenedores, en van fer còpies xerogràfiques o fins i tot manuscrites, que van circular de

manera més o menys clandestina. El fenomen va assolir tal magnitud que l'editorial Il Mulino i un servidor vam decidir finalment fer-ne una edició oficial i pública, que presentem aquí amb algunes significatives revisions respecte a la primera edició semi-clandestina.

En ocasió d'aquesta edició oficial, sento el deure de precisar dues coses. A l'assaig sobre el pebre, al lector no li serà difícil notar-hi alguna punxada irònica. Però confio que se'm concedirà que es tracta d'una ironia bonhomiosa i sense malícia, que no s'allunya gaire —o almenys així ho espero— de l'humorisme.

Pel que fa a l'assaig sobre l'estupidesa humana, no és ni més ni menys que allò que els erudits del segle XVIII haurien anomenat «una divertida invenció». L'assaig no té, de fet, cap mena de relació amb la meua vida personal. Cometria un greu pecat d'ingritud envers els fets que fins ara han regit la meua vida si no confessés que he estat, pel que fa a les meves relacions humanes,

un ésser extraordinàriament afortunat, en el sentit que l'aclaparadora majoria de les persones que he conegut han estat persones generoses, bones i intel·ligents. Espero que llegint aquestes pàgines no acabin pensant que l'estúpid soc jo.